

MAŽONAI

PARENGĖ JURGIS ŽELVYS

Nuotraukos autorius

*Mažonų herbas. Dailininkas
Arvydas Stanislovas Každailis*

Mažonų gyvenvietė – prie kelio Mažeikiai–Tauragė (į šiaurės rytus nuo jo). Iki Tauragės – 8 km, Šilalės – 23 km, Pagramančio, Šakviečio – 7 km, Sungailiškių – 3 kilometrai. Apie 3 km nuo Mažonų teka Jūra, netoli – Šunijos ir Irtonos upės. Vietos šiose apylinkėse miškingos. Didelius plotus užima Žukauskinė ir Žlebniagirė. Apylinkės vaizdingos, Akmenos upės slėniais išdabintos. Į vakarus nuo Mažonų prasideda Pagramančio regioninis parkas. Apie pusę Mažonų seniūnijos teritorijos priklauso jam.

Gyvenvietė susideda iš dviejų dalių. Vienoje yra apie 100 gyventojų (ši gyvenvietės dalis vadinama buvusio kolūkio „Artojas“ vardu), kitoje – apie 500 (tai Mažonai). Kaimo teritoriją kerta Skynijos melioracijos kanalas, kuriuo vanduo teka į Šuniją. Prie gyvenvietės Šunija ir Užupio-Baublio upeliai yra užtventki ir taip suformuoti du tvenkiniai. Vieno iš jų plotas yra beveik 2 ha, kitas kiek mažesnis – apie 1,3 hektarų.

Išlikusiuose istoriniuose šaltiniuose pirmosios žinios apie šias vietas atsiranda jau XIV amžiuje.

1792 m. Žemaitijos Raseinių apskrities žemvaldžių sąrašuose paminėtas Mykolui Urbonavičiui priklausęs Mažonų-Matiškių dvaras. Nuo XX a. žinių apie Mažonų dvarą rašytiniuose šaltiniuose nebeaptinkama.

1915–1918 m. iki Mažonų nutiesta siaurojo geležinkelio linija. Ji dažniausiai buvo naudojama pervežant medieną, durpes (geležinkelis išmontuotas 1920 m.).

1816 m. Mažonai priklausė Sungailiškių dvaro šeimininkui Jonui Urbonavičiui.

1821 m. Mažonų kaime stovėjo 3 namai, buvo 12 praktikuojančių ir 6 nepraktikuojantys parapijiečiai.

1820 m. Mažonuose buvo 18 gyventojų, 1923 m. – 243, 1959 m. – 240, 1970 m. – 215, 1979 m. – 557, 1986 m. – 581, 1989 m. – 613, 1992 m. – 626, 1999 m. – 609, 2001 m. – 577, 2008 m. – 587, 2009 m. – 601, 2010 m. – 586.

1948 m. Mažonuose pradėjo veikti pradinė mokykla, kuri vėliau reorganizuota į septynmetę, o dar vėliau – į aštuonmetę.

Mažonų gyvenvietė formuotis pradėjo iš vienkemių. Vėliau ji įgavo linijinę struktūrą, o XX a. 8 dešimtmetyje sudarytas kompaktiškas gatvinio kaimo planas. Tai naujo tipo gyvenvietė, kurioje neišliko istorinių pastatų. Didžiausias praėjusių laikų liudininkas – senos nebeveikiančios kaimo kapinaitės, kuriose stovi 1924 m. pastatyta Švč. Mergelės Marijos koplyčia. Iki 1979 m. šiose kapi-

Lakštingalų slėnio poilsiavietės (Mažonų seniūnijos Alijošiškių kaimas) vaizdai

Nuotraukose (viršuje, apačioje ir dešinėje) – Lakštingalų slėnio poilsiavietės (Mažonų seniūnijos Alijošiškių kaimas) vaizdai

nėse stovėjęs XIX a. statytas skobtinis, trijų nišų koplytstulpis, kuriame buvo Kristaus (iš šv. Jono Krikštytojo skulptūrų grupės) ir Angelo (iš Pietos skulptūrų grupės) skulptūros, šiandien saugomas Liaudies buities muziejuje Rumšiškėse. Ten perkeltas ir J. Gudjonio sodyboje stovėjęs XIX a. statytas koplytstulpis su Jėzaus Nazariečio, šv. Roko, Pietos skulptūromis.

1950–1988 m. Mažonai buvo Sungailiškių apylinkės centras. 1988 m. vasarą sujungus Pagramančio, Sungailiškių ir Lomiu apylinkes, įkurta viena Mažonų apylinkė, kuri gyvavo 1988–1994 metais. 1994 m. Mažonai tapo Mažonų seniūnijos centru.

1961 m. Mažonuose duris atvėrė naujas mokyklos pastatas, kuriame dabar veikia kultūros namai.

1969 m. Mažonų mokykla reorganizuota į pradinę. Dabar ji veikia seniūnijos administraciniame pastate.

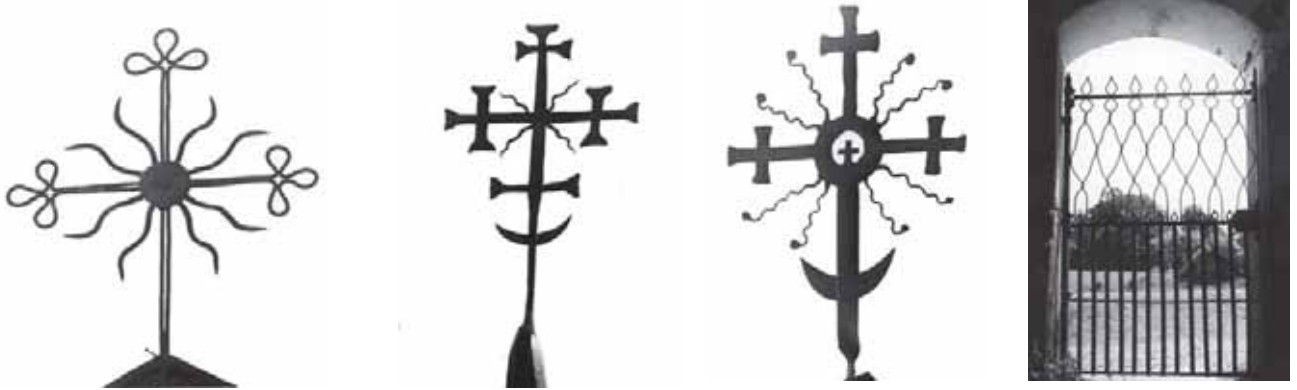
2006 m. pabaigoje Mažonų gatvėms suteikti pavadinimai.

Šiuo metu Mažonų seniūnijoje veikia 5 seniūnaitijos (Centro, Lomiu, Norkaičių, Pagramančio, Šakviečio), kiekvienoje iš jų yra

(Nukelta į 38 p.)

Iš kairės: Mažonų kaimo kapinių kryžius, Pagramančio miestelio kryžiai ir Pagramančio katalikų bažnyčios šventoriaus vartai. Mečislovo Sakalausko nuotraukos. Fotografuota 1966 metais

(Atkelta iš 37 p.)

suformuotos bendruomenės: Lomiuose – „Lomiaiai“, Mažonuose – „Mažonų rytas“, Norkaičiuose – „Galmena“, Pagramantyje – „Gramančia“, Šakvietyje – Šakviečio apylinkės bendruomenės centras. Iš viso šioje seniūnijoje gyvena apie 4 000 žmonių.

Daugiausia atvykstančiųjų dėmesio sulaukia Alijošiškių kaime esantis Lakštingalų slėnis. Čia įrengta poilsiavietė, veikia kaimo turizmo sodyba, nemažai renginių vyksta vasaros estradoje. Poilsiavietė įrengta ir prie netoliese esančios Balskų užtvankos, Ringiuose prie Jūros upės.

Tarp lankomiausių vietų seniūnijoje yra ir Matiškių kaimo pietuose, ant Jūros upės dešiniojo kranto, stūksantis Matiškių piliakalnis. Anot padavimo, ant piliakalnio stovėjusios pilies viršuje yra buvusi duobė, o joje nuolat degdavęs laužas – vadinamoji gyvoji ugnis. Piliakalnio viršuje stovėjusi pilis, kurią 1311–1314 m. sutvirtinęs žemaičių didžiūnas Mažonas.

Piliakalnio aikštelė yra trikampė, ištįsu-

si šiaurės-pietų kryptimi. Jos ilgis – 20 metrų, plotis šiauriniame gale – 14 metrų. Pylimą juosia apie 2 m gylio griovys. Į šiaurę nuo piliakalnio yra buvusi apie 1,2 ha dydžio papėdės gyvenvietė.

Už 2 km nuo Matiškių dunkso Rekstukų piliakalnis, už 5 km – Pagramančio, Naujinių, už 6 km – Dapkiškių, už 11 km – Aukštupių, už 12 km – Vilkų Lauko, už 18 km – Batakių, už 20 – Kiukiškių piliakalnis.

2008 m. sausio 1 d. Mažonuose buvo 587 gyventojai, Lomiuose – 353, Pagramantyje – 497, Norkaičiuose – 339, Sungailiškiuose – 236. Mažonuose 2009 m. sausio 1 d. buvo 601 gyventojas, Lomiuose – 361, Pagramantyje – 496, Norkaičiuose – 358, Sungailiškiuose – 238. 2010-ųjų sausio pradžioje Mažonuose buvo 586 gyventojai, Lomiuose – 363, Pagramantyje – 470, Norkaičiuose – 355, Sungailiškiuose – 218.

Mažonuose veikia pradinė mokykla, kultūros namai, biblioteka, medicinos punktas, kelios parduotuvės, viešbutis-kavinė.

2005 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu Nr. 396 patvirtintas Mažonų herbas. Jį sukūrė dailininkas Arvydas Stanislovas Každailis. Herbo žaliame skyde pavaizduoti du sidabriniai lyros formos elnio ragai. Auksinė herbo papėdė nuo viršutinės dalies atskirta stilizuota liepų lapų linija. Simbolių kalba ragai reiškia jėgą, galybę, o lyros formos ragai yra dvasinės brandos, pusiausvyros ženklas.

1981–1983 m. archeologai tyrinėjo seniūnijos teritorijoje esantį III–V a. senkapį.

Mažonų seniūnijos teritorijoje gimė rašytoja Birutė Baltrušaitytė-Masionienė, kraštotyrininkas, liaudies muzikantas Albinas Batavičius, tautodailininkė, mezgėja, rūbų modeliutoja Juzefa Bružienė, rašytoja, kultūros darbuotoja Zita Čepaitė, kunigas Antanas Ivanauskas, gydytojas Jonas Kairys-Kairevičius, dailininkė-tekstilinkė, Lietuvos dailininkų sąjungos narė, nacionalinių parodų, simpoziumų, plenerų dalyvė, Tarptautinės organizacijos ITNET narė Bronislava Lapinskienė-Orlingytė, knygnešys Jonas Mažeika, jo sūnus dainininkas, operos solistas Juozas Mažeika (Juozo Mažeikos 100-ųjų gimimo metinių proga gretimame Pagramančio miestelyje seniūno Jono Samoškos iniciatyva, pastatytas medinis koplytstulpis), žymus politikos apžvalgininkas, Juozo Mažeikos sūnus Kipras Mažeika, agronomas, Mičigano universiteto profesorius Juozas Mockaitis, habilituotas biomedicinos mokslų daktaras, Lietuvos veterinarijos akademijos profesorius, valstybės konsultantas kaimo klausimais Vygandas Paulikas, choro dirigentas, muzikos mokytojas, ilgametis Tauragės rajono muzikos mokyklos direktorius Jonas Samoška.

2010 m. Mažonų seniūnu dirbo Jonas Samoška, jo pavaduotoja – Rita Misiūnienė.

Matiškių piliakalnis ant Jūros upės kranto